

System podpory kultury ve vybraných evropských zemích

**Pro potřeby statutárního města Ostravy zpracovala
Univerzita Karlova v Praze,
Filozofická fakulta, Katedra kulturologie**

Praha, červen 2008

OBSAH

1. Německo	2
1.1. Historická perspektiva	2
1.2. Stát a kultura	2
1.3. Kulturní politika.....	3
1.4. Financování kultury	4
1.5. Kontakty	4
2. Francie	6
2.1. Historická perspektiva	6
2.2. Stát a kultura	6
2.3. Kulturní politika.....	8
2.4. Financování.....	9
2.5. Kontakty	11
3. Polsko	13
3.1. Historická perspektiva	13
3.2. Stát a kultura	14
3.3. Kulturní politika.....	15
3.4. Financování kultury	16
3.5. Kontakty	18
4. Švédsko	19
4.1. Historická perspektiva	19
4.2. Stát a kultura	19
4.3. Kulturní politika.....	21
4.4. Financování kultury	22
4.5. Kontakty	25

Tento materiál zpracovala Katedra kulturologie Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze jako dílčí výstup komplexní analýzy současného stavu kultury ve městě Ostrava. Celou analýzu zpracovává v době od ledna do června 2008 na základě smlouvy pro potřeby statutárního města Ostrava.

1. Německo

Historická perspektiva

Německo je federativní země, kde spolková vláda své kompetence decentralizovala na vlády jednotlivých spolkových zemí. Kulturní politika Německa jakožto státu tak akcentuje spíše mezinárodní rozměr - vývoz německé kultury, image země apod. Kulturní politika jednotlivých států je jejich vlastní zodpovědnost – stát dodržuje zásadu zasahovat co nejméně.

Německo vzniklo z několika nezávislých feudálních států, z nichž každý měl svůj vlastní přístup ke kultuře a kulturním institucím. Jakkoli mělo Německo (jako říše založená v roce 1871) svoji kulturní politiku směrem navenek, uvnitř státu zůstaly tradice jednotlivých zemí zachovány. Po vytvoření Výmarské republiky (1919-1933) byla zodpovědnost za umění a kulturu rozdělena mezi říšskou vládu, zemskou vládu, města a obce. Silnou roli měly i občanské instituce typu asociací či komor. Za období nacismu (1933-1945) došlo k silné centralizaci a kultura sloužila hlavně jako součást národní propagandy. Po pádu nacistického Německa byla země rozdělena na dvě části.

NDR – kulturní politika NDR byla založena na principu, který zdůrazňoval dědictví klasických forem na jedné straně a důležitost nových forem každodenní kultury na straně druhé. Pracující třída měla mít možnost participace na kulturních statcích. Ideologické hledisko bylo ale pochopitelně zásadní. Důležitou roli hrálo odborové hnutí. Všechny prostředky plynoucí do kultury administroval stát a Jednotná socialistická strana Německa (SED). V roce 1952 byly zrušeny tradiční „země“ a byly nahrazeny 15 kraji. Ministerstvo kultury bylo zřízeno v roce 1954.

3. října 1990 došlo k opětovnému spojení Německa. Byly opět nově zřízeny „Země“ (Länder), které kopírovaly dřívější rozložení. Kulturní politika se pak musela vyrovnat i s odlišným dědictvím předchozích 40 let obou států. K tomu je třeba připočítat potíže s budováním nové infrastruktury apod. Obecně lze říci, že kulturní politika je podobně jako v jiných státech zaměřena na to, aby podporovala ekonomickou soběstačnost institucí, hledání nových zdrojů podpory od soukromých institucí apod. Je třeba brát v potaz také takové jevy jako je zvýšená migrace, nárůst počtu seniorů.

Stát a kultura

Německo je federativně organizovaný stát. Na vrcholu správy je federální vláda (Bund), dále vláda států (Bundeslander) a obce (města, obce). Hlavními aktéry kultury jsou obce a města. Každý spolkový stát má vlastní parlament, jejich kulturní výbory spolupracují s ministerstvem na kulturní politice. V některých zemích má na starosti kulturní politiku úřad kancléře. Na úrovni obcí jsou kulturní záležitosti předmětem kulturních rad (komisí).

Neexistuje žádná přímá síla, zodpovědná za koordinování iniciativ zmiňovaných v kulturní politice. Existuje Stálá konference ministerstva kultury a kulturních komisí spolkových zemí.

Stát na své nejvyšší úrovni tak v duchu decentralizace není tou hlavní silou, která ovlivňuje kulturní politiku. Ta je v kompetenci spolkových států.

Kulturní politika

Kulturní politika v Německu je založena na federativním principu. Klíčové pojmy jsou: decentralizace, subsidiarita, pluralita. Důležitým prvkem je snaha o nalezení takového systému, kdy nestátní sektor natolik silně podporuje kulturu, že nejsou potřeba intervence státu. Svoboda umění zakotvená v ústavě je základem nejen pro uměleckou autonomii, ale také zabezpečuje ochranu před státními nařízeními a snahami státu o ovlivňování kultury.

Definice kultury neexistuje. V zhruba 50.-70. letech se pracovalo s pojmem kultury jakožto s tradičními hodnotami, které jsou předávány z generace na generaci, dnešní koncept zahrnuje současné kreativní a umělecké aktivity (jak na půdě tradičních kulturních institucí, tak mimo ně), stejně jako „kulturu každodenního života“.

Hlavní témata debat o kulturní politice v posledních pěti letech jsou:

- podpora pro kulturní instituce v hlavním městě Berlíně
- rozšíření kompetencí federální vlády
- zlepšit tok peněz mezi různými stupni vlády
- zavést nové zákony v oblasti autorského práva a daňových předpisů pro nadace
- navrácení nezákonně vyvezených uměleckých předmětů
- ústavní ochrana pro kulturu
- větší zapojení občanů do kultury
- reagování na nově vznikající potřeby obyvatel
- otázka migrace, kulturní diverzity, mezinárodní spolupráce
- spolupráce s veřejným sektorem

Prostředí kultury je rozdělené do tří částí:

- soukromé aktivity
- státem či obcemi financované aktivity a instituce
- neziskový sektor

V současnosti se čím dál více akcentuje funkce kultury jako ekonomického nástroje, který přináší zisk. Jsou uzavírána strategická partnerství mezi privátním a veřejným sektorem (PPP) za účelem financování kulturních aktivit. Kultura je podporována dále nepřímou (daňové úlevy), ale i přímo (např. podpora úřadu, který má na starost export německé hudby). Knihy jsou zdaněny nižším sedmiprocentním pásmem DPH. Lze říci, že v oblastech, které se dají považovat za součást kulturního průmyslu, neexistuje státní podpora (kromě daňových úlev knih a výjimek v oblasti kinematografie).

Financování kultury

Základem je přesvědčení, že občané a místní komunity mají mít největší míru zodpovědnosti. Pouze v případě, že daný úkol (událost, instituce) je nad síly a možnosti komunity, pak zafunguje stát jakožto sponzor. Proto jsou to radnice (obce), které na svých bedrech nesou největší podíl financování kulturních aktivit. Federální vláda se podílí jen malou částí. Významnou částí se na financování podílí i soukromý sektor.

Průměrná skladba veřejných prostředků v kultuře (1995-2003):

- obce: 43%
- spolkové země: 43%
- federální vláda: 12%

Výdaje státu na kulturu podle oblasti činnosti (2003):

- performanční umění (tanec, divadlo): 38%
- knihovny: 15%
- muzea: 16%
- památky: 6%

Došlo k transformaci některých kulturních organizací, které dříve spadaly pod města a převedení kompetencí. V zásadě se transformace odehrávala dvěma způsoby:

- transformace institucí na nadace či společnosti s ručením omezeným. Předpoklad, že takto dojde ke snížení objemu prostředků z veřejných rozpočtů, se ale ukázal být lichý.
- přesun úkolů, které naplňovala veřejná správa, na instituce občanského sektoru (většinou nadace a asociace).

Umění podporují organizace jako jsou Nadace vizuálního umění, Německý literární fond, Sociokulturní fond, Federální nadace pro živé umění. Tyto federální instituce vyhláší také své ceny. Jinak se podpora odehrává prostřednictvím úřadů jednotlivých spolkových zemí na státní a obecní úrovni. Jde o prostředky podpory jako jsou finanční spoluúčast na projektech, nákup uměleckých předmětů, soutěže, stipendia, grantové programy.

Kontakty

Kulturportal of the Federal Government and the Länder

<http://www.kulturportal-deutschland.de>

Portal of the culture servers of the Länder

<http://www.kulturserver.de>

Das KulturinformationsZentrum

<http://www.nmz.de/kiz/>

Goethe Institut

<http://www.goethe.de>

Cultural Foundation of the Länder
<http://www.kulturstiftung.de>

Federal Cultural Foundation
<http://www.kulturstiftung-bund.de>

Cultural Contact Point Germany
<http://www.ccp-deutschland.de>

Institut für Kulturpolitik der Kulturpolitische Gesellschaft e. V.
<http://www.kupoge.de>

2. Francie

Historická perspektiva

V souladu s historickou tradicí se ve Francii udržuje názor, že stát by měl sehrávat hlavní roli v podpoře kultury a že kultura (umění) je spojena s prestiží národa. Tato tradice existuje ve Francii od 16. století. Projevovalo se to například ve vytvoření Francouzské akademie, Akademie umění a sochařství a v dalších státem dotovaných institucích.

Moderní Ministerstvo kultury bylo vytvořeno Charlesem de Gaullem v roce 1959, prvním ministrem byl spisovatel Andre Malraux – zodpovědný za realizaci politiky práva na kulturu. Hlavním cílem byla demokratizace přístupu ke kultuře, snaha o znovuoživení velikosti poválečné Francie.

Na konci tohoto období byla vytvořena regionální síť kulturních center a aktivně sponzorováno umění. Přístup k umění byl spíše konzervativní. Ten se změnil s ministrem v Mitterandově éře (Jack Lang) - prosazoval se otevřenější přístup i k jiným druhům umění jako je jazz, rock and roll, rap, graffiti, komiks, móda, gastronomie. Nové krédo bylo „Ekonomie a kultura – stejný boj“; to se projevilo v přístupu aktivní národní podpory a podílu na kulturní produkci. Byla to doba masivního architektonického programu za Mitterandovy éry, tzv. Velké práce, (např. Velká knihovna, Louvre, Institut arabského světa, Musée D'Orsay, opera Bastille, Velká Archa, La defense, Město vědy v La villete)

Další ministr Toubon byl známý díky svým regulačním zákonům, tzv. Toubonovým zákonům na uchování francouzského jazyka, v reklamě (nutný překlad cizích slov do francouzštiny) a v rádiích (40% všech písní ve francouzském rádiu musí být francouzsky).

Stát a kultura

Francouzský model kulturní politiky je charakterizovaný velkým vlivem veřejné správy. Kromě přímého řízení centrální státní správou je podstatný a silný vliv místní a regionální samosprávy.

Ve francouzské ústavě je zakotveno právo občanů na rovný přístup ke kultuře. Je na státu, aby zajistil, aby se všichni lidé mohli potencionálně účastnit kulturního života. Ve Francii platí, že kultura je nedílnou součástí kulturního rozvoje (včetně sociálního a ekonomického rozvoje). Kultura je klíčovým faktorem v zajištění kvality života.

Vláda má na jedné straně udržovat a rozvíjet kulturní dědictví a na druhé straně podporovat a rozvíjet tvořivost. Snaží se především intervenovat a podporovat ty oblasti kultury, které nejsou schopny bez státních subvencí přežít.

Kromě toho má vláda odpovědnost za umělecké a kulturní vzdělávání a školení. To se odehrává jednak v rámci školního vzdělávání (výtvarná výchova, hudba, vzdělávání o divadle a filmu) nebo na specializovaných školách (akademiích) anebo

toto vzdělávání zajišťují asociace. Tento vzdělávací aspekt kulturní politiky státu je úzce spojen s cílem přístupu a účasti jednotlivců na kulturním životě.

Na prosazování kulturní politiky se podílejí kromě MK i jiná ministerstva, např. ministerstvo školství nebo ministerstvo zahraničních věcí. Důležitá je role místní samosprávy, která prosazuje kulturní politiku na místní úrovni v koordinaci s vládní politikou.

Ministerstvo kultury prosazuje podporu kultury dvojitým způsobem – regulační /legislativní/ činností (zákony) a přímou akcí (subvencemi z rozpočtu MK a řízení klíčových institucí).

Od roku 1997 zní název Ministerstva kultury „Ministerstvo kultury a komunikace“.

Odpovědnost ministerstva kultury je definována velice široce: „Ministerstvo kultury by mělo být odpovědné za to, aby se hlavní díla lidstva (s důrazem na díla francouzská) stala přístupná co největšímu počtu lidí.“

Největší města a radnice ve Francii se již dlouhou dobu aktivně angažují v kultuře. Od 19. stol. spravovaly a financovaly knihovny, muzea, divadla a kulturní asociace. Od roku 1960 i malé radnice vytvářely svoji kulturní politiku.

Hlavní orgány zodpovědné za kulturní politiku jsou:

- 1) centrální správa - Ministerstvo kultury a komunikace – hlavní orgán státní správy pro kulturu,
- 2) kulturní instituce pod národní jurisdikcí – instituce přímo spojené centrální správou ministerstva kultury – jejich činnost má celonárodní význam například národní archivy, výzkumná centra, muzea, knihovny médií a knihovny architektury atd.,
- 3) veřejné instituce státu – pod kontrolou státu, mají vlastní právní status, administrativní a finanční autonomii - Národní muzea, národní umělecká centra, národní akademie, národní umělecké školy.

V současné době se zvyšuje autonomie veřejných kulturních institucí. Cílem je zajištění růstu vlastních finančních zdrojů pro instituce. To je hlavně případ institucí jako je Louvre, Centre Georigie Pompidou, Musée d'Orsay, Versailles.

Jeden ze znaků kulturního rozvoje ve Francii je spolupráce (a spolufinancování) mezi rozličnými aktéry veřejnosti, kulturními institucemi, kulturními iniciativami na národní regionální a místní úrovni. Hlavním příkladem takového partnerství jsou oblastní a krajské asociace pro rozvoj hudby a choreografie, hudební a taneční instituce a výuková centra, centra současného umění, centra kulturní výměny, národní divadla, regionální opery a orchestry, regionální kooperační agentury pro knihy a restaurátorská centra.

Existuje též širší partnerství a smluvní rámce (ne specificky kulturní) , které zahrnují vládu a místní a regionální správu - to jsou kontrakty na projekty typu „stát-region“ a městské kontrakty (projekty kulturní se týkají například umělecké výuky a odborného školení a regionálního kulturního rozvoje).

Projektové smlouvy definují priority pro společné investice během období 7 let a jejich cílem je ekonomický, sociální a kulturní rozvoj regionu.

Zákony o meziměstské komunikaci a regionálním rozvoji (1999) vedly k vytvoření nových Veřejných institutů meziměstské spolupráce (EPCI), jejichž kulturní aktivity zlepšují kulturní nabídku radnic. Tedy několik radnic zvolí kooperaci aby společně realizovaly některé projekty jako veřejnou dopravu nebo projekty na podporu čtení.

Místní samospráva má zákonem povolenou autonomii v kultuře v oblasti kulturního dědictví a uměleckého výuky.

Kromě toho existují další instituce:

„Centra současného umění“ se zabývají mimo jiné i vzdělávacími kurzy, výzkumem, vydáváním publikací, výstavami. Existuje 32 center v 16 regionech, 4 jsou specializované na fotografii (na jejich činnosti se podílí stát, regiony, asociace). „Současné centrum kreativity“ – je určeno pro mladé tvůrce s cílem zviditelnit mladé umění ve Francii. Vytvořeno v roce 2002 v Palais Tokyo má plochu 20 000 m² (5 000 m² otevřeno pro veřejnost).

Kulturní politika

Hlavní priority a směřování kulturní politiky vychází od ministra. Ten určuje, jak budou rozděleny finanční prostředky mezi jednotlivé odbory .

Hlavní zájmy státu jsou:

- pečovat o uměleckou tvorbu,
- chránit kulturní dědictví,
- rozvíjet kulturní průmysl,
- zlepšit přístup ke kulturním aktivitám,
- podporovat kulturní diverzitu.

Současné priority v kulturní politice - dokončení procesu transformace a decentralizace. Transformace se týká především rozpočtových záležitostí – program modernizace řízení veřejných financí. Stát má financovat to, co přitáhne nové publikum, místní správa je odpovědná za uchování kulturní infrastruktury pod její kontrolou.

Klíčová témata a hlavní témata diskusí v současné době jsou:

- podpora kulturního průmyslu,
- digitalizace kulturního obsahu,
- otázka sociálního zabezpečení přechodně zaměstnaných umělců,
- umělecké vzdělávání - pětiletý plán pro kulturu a umění ve školách,
- zvyšování nezávislosti a zodpovědnosti státních institucí, které jsou pod kontrolou Ministerstva kultury – budou mít více manažerské nezávislosti,
- podpora přístupu ke kultuře hendikepovaných skupin - cíl orientovat se na mládež a hendikepované občany, rozvoj infrastruktury pro hendikepované lidi,
- spojení (propojit) kultury a nové informační technologie.

Velké téma současnosti je také rozvoj mezinárodního turismu. Ten se za posledních 10 let zdvojnásobil a v současnosti se dotýká kolem 700 miliónů lidí. To dává Francii možnost k velké sebe prezentaci jako jedné z největších turistických destinací na světě, vytváří se zisk skoro 32 miliard euro a zaměstnává 5 procent pracovní síly. Debata se točí kolem toho, zda spojit ministerstvo kultury a komunikace s ministerstvem turismu, mládeže a sportu tak, aby se vytvořila politická organizace, která by byla zaměřená na znalosti, uměleckou praxi, volný čas a komunikaci.

Financování

Obce, departmenty a regiony - ti všichni nesou odpovědnost za kulturu. Systém je založen na spolupráci. Příspěvek místních samospráv se podstatně zvýšil a nyní tvoří již 60% celkového financování.

Byly vytvořeny specifické způsoby financování. Dva fondy – Regionální fondy pro muzejní akvizice (Fram) a Regionální fondy pro knihovnické akvizice (Frab) jsou stejnoměrně podporovány ministerstvem a regiony.

Účelem těchto fondů jsou akvizice uměleckých děl a rozšíření sbírek muzeí a knihoven pod místní a regionální správou.

Soukromé financování kultury je zajištěno hlavně pomocí domácí kulturní spotřeby. V roce 2002 to obnášelo kolem 380 miliard euro, 4.6 % celkové spotřeby.

Sponzorství firmami vytváří též podstatný zdroj soukromého financování kultury. To je zhruba 195 miliónů euro v roce 2002 (asi 1000 společností s 2665 registrovanými aktivitami).

Ve Francii jsou tři druhy HDP:

- normální 19.6% na prodej zboží (vyjma těch které není určeno jinak zákonem),
- pro cd a kazety to je 20.6 %,
- sazba je snížena o 5.5% pro produkty každodenní spotřeby jako je jídlo a některé kulturní zboží jako knihy. Tato sazba je stejná pro umělecká díla vyvedená na digitálních a audiovizuálních nosičích,
- O 2.1% je snížena DPH pro tiskové publikace a pro lístky na prvních 140 nově vytvořených představení.

Existuje více dílčích daňových pobídek pro oblast kultury (není žádná jednotná). Tyto pobídky se týkají např. literatury a umělecké tvorby, ochrany kulturního dědictví, rozvoje a šíření kultury, filmu, audiovize a nahrávaná hudba, tisku a nakladatelství. Daňové pobídky zahrnují: slevu na dani z příjmu; sleva na DPH (5.5%, 2.1% z celkové slevy na dani).

Celkový rámec pro právní pobídky pro PPP (public private partnership) je založen na zákonu z roku 1987 o rozvoji sponzoringu. Specifikuje podmínky, které mohou společnosti sponzorů využívat z oblasti daňových pobídek. Společnosti si mohou odečíst ze svých zdanitelných příjmů dary kulturní povahy maximálně 0.225% nebo za některých podmínek 0.325% daňového základu.

Specifická opatření se vztahují na současné umění. Společnosti, které nakupují původní díla žijícího autora, si mohou během období 20let odečíst z jejich daňového základu částku, která se rovná kupní ceně díla, které zakoupili. Společnost ale musí takové dílo na oplátku vystavit na veřejnosti.

Mezi novými partnery pro kulturní rozvoj spojený s Ministerstvem kultury a komunikací může být zahrnuto kulturní sponzorství společností, které mají daňovou slevu 60% s limitem 0.5 % z daně z čistého obrátu. Tento patronát je stále častěji využíván v umělecké tvorbě.

Ve Francii existují další instituce podporující přímo i nepřímo umění a umělce. Jsou to např.:

- veřejné komise, které byly vytvořeny pro hudbu, divadlo a výtvarné umění. Komise „1% pro umění“ je speciální orgán vytvořený pro výtvarné umění, založený na principu, že 1% celkové částky utracené za výstavbu, renovaci nebo rozšíření veřejných budov musí být určeno pro současné umění speciálně určené pro dotyčnou budovu. Tato povinnost se týká centrální státní správy i samosprávy.
- „Národní fond pro současné umění (FNAC)“ poskytuje financování pro akvizice, prodej a uchování současného výtvarného umění, fotografie, videa a designu. Akviziční politika se řídí třemi hlavními cíli: objevit nové umělce, zakoupit výjimečná díla renomovaných umělců a představit nová mezinárodní umělecká hnutí.
- „Regionální fondy pro současné umění (FRAC)“ jsou zastoupené ve 23 regionech a jejich hlavním posláním je nákup současného umění. Zajišťují také pravidelnou nakladatelskou aktivitu a vzdělávací kurzy a potvrzují roli místní a regionální správy na poli současného umění. Od doby svého vzniku zřídil FRAC sbírku více jak 1500 děl produkovaných 3000 umělci.

Existují fondy pro:

- divadlo, hudbu, tanec (včetně choreografie, cirkusového umění, jazzu a improvizované hudby),
- výtvarné umění: podpora pro výtvarné umělce, grafické designery, umělecké řemeslníky, umožňuje jim dokončit určitý projekt, účastnit se stáže nebo pobytu v tzv. uměleckých residencích (i mimo Francii),
- literární tvorbu: Národní knižní centrum - veřejná instituce pod dozorem Odboru knih a četby na MK, (v roce 2001 rozdělila celkem 281 grantů autorům a nakladatelům celkem 2.27 milionů euro);
- film a audiovizuální: státní podpora jde tvůrcům filmů a audiovizuálním programům.

Specifické pojištění v nezaměstnanosti pro umělce, skladatele a techniky /pracovníky v zábavním průmyslu bez stálého zaměstnání/ existuje od roku 1965. Toto schéma, které zajišťuje minimální životní standardy pro tyto profesionály je v současné době předmětem kritiky.

Od roku 1977 existuje speciální sociální pojištění pro autory (spisovatele, skladatele, filmové a televizní režiséry, autory softwaru, choreografy, fotografy etc.), kteří ačkoli jsou na volné noze mají tytéž podmínky jako stálí zaměstnanci.

Existuje velké množství ocenění, jenom v oblasti literární tvorby několik stovek, nejznámější je Goncourtova cena (od roku 1903).

Každá umělecká disciplína má svoje ceny, např. Moliere pro divadlo, Zlatá palma v Cannes pro film, ceny měst; většina těchto cen přiděluje granty pro výzkum nebo kreativitu.

Granty jsou rovněž oceňováni někteří studenti - v institucích podporovaných ministerstvem kultury 8000 studentů obdrží studentské granty (což je 23 % studentů).

Profesionální asociace a unie umělců hrají důležitou roli v zastupování zájmů jejich členů při vyjednávání profesionálních smluv. Jsou často zastoupeny v expertních komisích odpovědných za přidělování podpory.

Organizace na ochranu autorských práv musí věnovat 25% z výnosu vzniklého soukromým kopírováním děl, jejichž tvůrce nemůže být identifikován, aktivitám, které podporují tvořivost, živá představení nebo umělecké vzdělávání.

Kontakty

Ministerstvo kultury a komunikací

<http://www.culture.gouv.fr/>

Educart - kulturní a umělecké vzdělávání

<http://www.educart.culture.gouv.fr/>

Kulturní politiky ve Francii

<http://www.culture.gouv.fr/culture/actualites/index-politique.htm>

Národní knižní centrum

<http://www.centrenationaldulivre.fr/>

Databáze národní francouzské kultury "Gallica"

<http://gallica.bnf.fr/>

Databáze uměleckých prací Národního muzea "Joconde"

<http://www.culture.fr/documentation/joconde/pres.htm>

Databáze knihovny architektury a kulturního dědictví "Mémoire"

<http://www.culture.gouv.fr/documentation/memoire/pres.htm>

Databáze fotografického muzea

<http://www.photo.rmn.fr/>

Portál s odkazy na hlavní vládní instituce

<http://www.gksoft.com/govt/en/fr.html>

Databáze státních muzeí

<http://www.culture.gouv.fr/culture/bdd/index.html>

3. Polsko

Historická perspektiva

Stejně jako u ostatních zemí bývalého sovětského bloku je třeba rozlišovat mezi obdobími před rokem 1989 a po něm. Období před rokem 1989 je charakterické mimo jiné striktně politickým rozhodováním a existencí cenzury. Kulturní politika byla stanovena Ministerstvem kultury a kulturním výborem Komunistické strany Polska. Objem finančních prostředků, které kultura čerpala, byl poměrně významný, jeho růst byl vyšší než růst HDP. Od roku 1982 do roku 1989 vzrostl z 1,25% na 1,81%.

Po roce 1989 nastaly změny. V nové polské ústavě se v článku 73 hovoří o kultuře: každý má právo na kreativitu, vědecký výzkum a publikování výsledků, svobodu vzdělání a používání kulturních statků. V dokumentu „Principy státní kulturní politiky“ z roku 1993 se píše, že vláda bude podporovat:

- rozvoj demokracie a posilování občanské společnosti
- usnadňování adaptace umělců a institucí na prostředí tržní ekonomie
- ochranu kulturních statků
- zavádění a zlepšování legislativního prostředí, které bude reagovat na nově se objevující kulturní aktivity

Během prvních let transformace významně poklesly ukazatele o účasti občanů na kultuře. Nejvyšší propad zaznamenalo tzv. „vysoké umění“. Výdaje, které lidé snovali na kulturu, v prvních letech transformace poklesly o 80%. Tehdy lidé ve velkém začali konzumovat kulturu „doma“ (televize, video) a přestali za ní chodit „ven“. Ukazatele o účasti na kultuře dodnes nedosáhly takových údajů jako před rokem 1994.

Kulturní politika by měla dosáhnout těchto cílů:

- decentralizace
- z veřejných zdrojů podporovat vybrané kulturní instituce a významné kulturní akce
- vytvořit prostředí podporující rozvoj nevládních organizací a grantových mechanismů, které doplňují podporu z veřejných zdrojů

Při diskusích o podobě kulturní politiky po roce 1989 byl celkem brzy odvrhnut paternalistický systém se silnou rolí státu. Zároveň však realita neumožňuje přílišný liberalismus. KP je tedy jakousi třetí cestou a kompromisem – je založena na přístupu státu jako silného partnera a „ochránce“ aktivní občanské společnosti. I přes potenciál, který má nestátní (nevládní, soukromý) sektor, není dosud možné brát jej jako příliš silného partnera.

Po roce 1989 došlo k těmto hlavním změnám:

- decentralizace rozhodování
- převedení většiny kulturních institucí na lokální samosprávy
- privatizace státních podniků v oblastech jako je kinematografie, vydavatelství, nakladatelství apod.
- zrušení cenzury

- vytvoření systému rozdělování veřejných prostředků a kontroly jejich využití
- změny v rozhodovacích procesech ze strany státu

Kulturní politika nepracuje s jedinou oficiální definicí kultury. V dokumentech se ale často objevují definice, jako „kultura je oblast sociálního života, který napomáhá vzniku hodnot“ či „kultura je oblast, v níž hlavní roli hraje umělecká tvořivost“.

Současná kulturní politika Polska reflektuje hlavní principy Evropské komise, tedy: decentralizace a demokratizace v rozhodovacích procesech, dodržování principu transparentnosti, důraz na diverzitu kulturních projevů a uplatňování východisek sféry kultury v dokumentech a politikách všech rezortů státní správy na různých úrovních. Polsko se však namísto doslovné aplikace modelů běžných v západní Evropě snaží vytvořit a dodržovat svou vlastní verzi kulturní politiky.

Stát a kultura

Centrální (stát), krajský (vojvodství), okresní (powiat), obec (gmina)

Ministerstvo kultury: zodpovídá za předkládání zákonů, hledá a zabezpečuje různé zdroje financování kultury, monitoruje plnění kulturní politiky apod. Přímo kulturu „neřídí“, ale ovlivňuje prostředí, v němž se odehrává.

V obou komorách parlamentu – Sejmu a Senátu – působí kulturní komise. Obě mj. předkládají návrhy na personální obsazení vedoucích postů klíčových institucí, zabývají se zákony, vypracovávají zprávy pro MK, analyzují aktivity v kulturní oblasti, připravují rozpočet.

Místní správy (krajské, okresní, obecní) mohou do procesu tvorby KP promlouvat, vytvářet vlastní strategie apod. Podobně jako v podobných zemích je i zde pocíťována jako slabá stránka malá role „třetího sektoru“ – nadací, asociací, jinak prospěšných organizací. V Polsku chybí instituce „prodloužené ruky“, které by zaručovaly větší autonomii kultury na státu.

Odehrává se zde spolupráce i mezi ministerstvy, např. Program národního zdraví, do kterého MK přispělo programy jako „Arteterapie pro postižené“, programy na podporu rozvoje čtení u dětí (ve spolupráci s Ministerstvem školství) apod.

Legální prostředí pro neziskový (občanský sektor) se začalo připravovat ještě před pádem komunistického režimu. V současné době v Polsku působí 20000 NNO, 24% z nich uvádí jako hlavní nebo vedlejší účel svého vzniku také kulturní působení. Od roku 2004 zde mají Zákon o veřejném blahu a dobrovolné službě, který upravuje podmínky dobrovolnictví a definuje způsoby spolupráce mezi NNO a orgány samosprávy.

Kulturní politika

Polsko svou kulturní politiku tvořilo v několika fázích v těchto klíčových dokumentech:

- rok 1993: viz výše
- rok 1995: dokument MK zmínil tři hlavní priority KP. Byly to :
 - ochrana národního kulturního dědictví,
 - podpora kulturního vzdělávání
 - podpora literatury (čtení)
- rok 1998: byl představen další, rozšířený rámec kulturní politiky. Podle něj jsou další priority a záměry tyto:
 - vytvořit systém, který lépe propojí veřejné a privátní zdroje
 - udržet rovnováhu mezi ekonomickým a kulturním rozvojem
 - podporovat účast na kulturním životě zejména rodin
 - vzdělávat kulturní manažery a animátory kultury
 - stírat hranice mezi přístupem k „vysoké“ a populární kultuře
 - iniciovat projekty, které posílí výchovnou roli veřejnoprávních médií
 - podporovat mezirezortní spolupráci v kultuře
 - chránit kulturní dědictví
 - propagace polské kultury v zahraničí
 - podpora výzkumu v oblasti kultury
- rok 1999: představeny „Direktivy kulturní politiky státu/vlády“. Hlavní oblasti KP jsou:
 - podpora občanské společnosti
 - ochrana a rozvoj kulturního dědictví
 - podpora kreativity a kulturního vzdělávání
 - propagace polské kultury v zahraničí
- rok 2000-20001: tehdejší ministr Celiński provedl reformy. Změny se týkaly organizačního a finančního systému polské kultury. Změnila se legislativa v oblasti pořádání kulturních akcí a systém státní podpory kinematografie. Objevily se nové zdroje financování kultury, včetně výtěžku nově vytvořené státní loterie, jejíž výtěžek byl určen pro podporu kultury.
- rok 2003: priority KP jsou:
 - posílení národního filmového průmyslu a dílčích oblastí, jako je psaní scénářů, natáčení, distribuce. Vytvořit nové podmínky finanční podpory.
 - podporovat čtení zejména u dětí, zdůraznit roli literatury, podporovat kulturní periodika a literaturu
 - zdůraznit výchovnou roli veřejnoprávních médií
 - podporovat přístup ke kultuře znevýhodněných občanů
 - podporovat mladé umělce
- rok 2004: v souvislosti s možností čerpání evropských fondů byla vytvořena souhrnná zpráva o stavu kultury. Dokument „Národní strategie rozvoje kultury“ relevantní pro léta 2004-2007 obsahoval detailní analýzu prostředí polské kultury, definoval oblasti pro možný rozvoj a stanovil prostředky dosažení rozvojových cílů. Pro implementaci plánu strategického rozvoje kultury byly stanoveny tři nástroje:
 - změna legislativy tak, aby umožňovala dosažení strategických cílů
 - vytvářet aktivity založené na větším propojení MK a samospráv
 - vytvoření Národních kulturních operačních programů

- rok 2005: z Ministerstva kultury se stalo Ministerstvo kultury a národního dědictví. V souvislosti s touto změnou a akcentací kulturního dědictví bylo třeba toto dědictví definovat a vytvořit plány jeho uchování a rozvoje. Tyto plány zahrnují:
 - v dalších čtyřech letech zvětšit výdaje na kulturu o 25%
 - zvýšit investice do muzeí a zvětšit výdaje na konzervaci památek
 - zlepšit postavení národních kulturních institucí, zvážit modely jejich nového uspořádání
 - vytvořit účinný a transparentní systém státního patronátu nad důležitými kulturními aktivitami
 - účinné využívání evropských fondů
 - aplikovat moderní metody podpory čtení, podporovat akvizice knih ve veřejných a školních knihovnách, modernizace knihoven
 - podporovat polskou kinematografii, nové filmy a mladé umělce. Podporovat edukativní roli médií.
 - zřídit „Muzeum svobody – Polské historické muzeum“, které bude dokumentovat polský přínos v boji proti totalitám dvacátého století
 - reforma Institutu Adama Mickiewicze
 - zaměření na vyšší stupně programů kulturního vzdělávání ve školách, vzdělávání učitelů v této oblasti, spolupráce s ministerstvem školství
 - změny operačních programů, které podporují zajímavé projekty na půdě škol a samospráv zaměřené na participaci mladých lidí na kultuře
 - vytvoření programu „Dobré sousedství“, zaměřeného na kulturní výměnu s Ukrajinou a Běloruskem prostřednictvím pobytů mladých lidí
 - rozšíření programů ochrany polského kulturního dědictví

Spolu s těmito prioritami byly formulovány operační plány – Národní operační kulturní programy (jejich výčet viz <http://www.culturalpolicies.net>).

Polskou prioritou je od roku 2006 národní kulturní dědictví. Došlo v významném navýšení prostředků plynoucích do ochrany památek. Byl vytvořen program „Patriotismus zítřka“, který byl také široce propagován v médiích a v reklamě, byl to první ministerský program, který byl anoncován jako komerční produkt.

Financování kultury

Hlavním zdrojem jsou veřejné rozpočty, privátní zdroje jsou stále jen jako doplněk, ne alternativa. V roce 2006 činil podíl financí směřujících ze státního rozpočtu do kultury 0,49% HDP.

Ve financování kultury po roce 1989 došlo ke třem základním změnám:

- MK již neřídí všechno, je zodpovědné za klíčové instituce a kulturní události
- prostředky do kultury tak již neplynou přímo ze státního rozpočtu, ale prostřednictvím jiných veřejných rozpočtů (krajských apod.), poprvé v roce 1996 byl objem z těchto rozpočtů vyšší než 50%, dnes je to již 80,4%
- financování kultury kombinuje veřejné a privátní fondy, a stát podporuje rozvoj občanského sektoru (MK do neziskových organizací formou podpory nalilo

v roce 2006 3,9% celkového svého rozpočtu). Stát také přijal daňové zákony pro oblast kultury, které se přibližují tomu, co je běžné v EU (např. 0% DPH na knihy).

V Polsku funguje státní loterie. Její příjmy šly do sportu. V roce 2002 došlo ke změně, i přes silný odpor sportovní lobby. Ceny losů do loterie se zvedly o 5%, výtěžek jde nyní v poměru 80% : 20% - sport : kultura.

V roce 2005 byl vydán zákon o tzv. kofinancovaných institucích. Byly vybrány instituce, na jejich společném financování se dohodl stát a příslušný kraj (jde o instituce, které mají výrazný vliv, jak na daný region, tak ale i na kulturu země, např. Národní muzeum v Gdaňsku, Mezinárodní filmový festival Wroclaw apod.).

Stát v roce 1991 zavedl možnost odečíst umělcům až 50% z daňového základu na náklady spojené s tvorbou. Během let probíhala diskuse o zrušení tohoto zvýhodnění, ovšem i díky podpoře prezidenta Kaczynského platí pořád. Ačkoli se v Polsku uděluje poměrně dost různých cen, stipendií apod., přímá podpora umělcům je vnímána jako nedostatečná. Chybí prostředky pro podporu mladých či začínajících umělců, cestovní granty apod.

Hlavní ministerské stipendijní programy:

- Ministerský grant – jeden a půl roku stipendium umělcům
- grant ze zvláštního fondu – grant pro umělce do 35 let, peníze do fondu jdou z výnosů státní loterie
- z Fondu pro podporu kreativity – podpora umělcům
- MK stipendium pro výrazné školní talenty (ze středních škol)
- MK stipendium pro výrazné školní talenty (z vysokých škol)
- stipendium pro praxi absolventům škol v oblasti kultury a vědy

Hlavní ocenění:

- Výroční cena ministra kultury – za přínos a ochranu kulturního dědictví
- Patron kultury – soutěž pro ty, kteří podporují a tvoří kulturu na krajské a místní úrovni kultury, má několik kategorií, nejprestižnější cena, v jedné kategorii se oceňují firmy, které hodně přispívají na kulturu

Zvýšení výdajů na kulturu umožnilo mj. to, že nynější ministr kultury Ujazdowski má ve vládě silnou pozici, proto vyjednal více peněz. Ačkoli peněz do kultury jde čím dál tím víc, počet návštěvníků památek nebo čtenářů v knihovnách klesá.

V roce 2006 šel největší poměr financí věnovaných kulturnímu dědictví do muzeí (22,74%). Od roku 1996 existuje zákon, podle kterého musí být jednou týdně do muzeí vstup zdarma.

Kulturní instituce se snaží vyrovnat s podmínkami tržního hospodářství. To má za následek, že kulturní manažeři často sázejí spíše na ekonomický, než na umělecký úspěch. Kulturní instituce často pronajímají své prostory i pro jiné než kulturní aktivity apod. Přesto se instituce potýkají s nedostatkem peněz na rozvoj, malými mzdami apod.

Spolupráce s privátním sektorem je patrná hlavně v kinematografii. Hrubý odhad příjmů z privátního sektoru podle oblasti činí: muzea 15%, orchestry 18%, divadlo 28%, galerie 29%.

Kontakty

Ministerstvo kultury

<http://www.mkidn.gov.pl>

Polská asociace nakladatelů

<http://www.pik.org.pl>

Polská asociace živého umění

<http://www.zasp.pl>

Polská asociace vizuální umění

<http://www.zpap.org.pl>

Asociace autorů

<http://www.zaiks.org.pl>

Centrum národnostní kultury

<http://www.nck.pl>

Nadace Pro Cultura

<http://www.procultura.pl>

4. Švédsko

Historická perspektiva

Velké množství veřejných kulturních institucí ve Švédsku vzniklo z iniciativy královské rodiny v 17. a 18. století, např. Královská opera, Královské divadlo, Královská knihovna, Národní archiv, Národní rada pro kulturní dědictví, Švédská akademie, také dvě královské university v Upsale a v Lundu.

Ve 30. letech minulého století se začíná objevovat státem řízený sociálnědemokratický model kulturní politiky, který zdůrazňoval rovný přístup ke kvalitní kultuře. V 50. a 60. letech dochází k modernizaci a vzniku nových kulturních institucí – Státní putovní instituce pro výstavy a hudbu, Filmový institut, obecní hudební školy, státní umělecké a divadelní školy. V roce 1954 byl vytvořen Autorský fond na podporu literárních umělců. V 60. letech dramaticky vzrůstá politické směřování kulturní politiky, které vyústí ve velmi ambiciózní institucionální obrodu, která je prezentována systémem „Seznam kultury“ – novým sociálním modelem kulturní politiky. Byla vytvořena Národní rada pro kulturní záležitosti (později přejmenována na Švédskou uměleckou radu) Hlavním výsledkem bylo značné posílení regionálních a obecních zdrojů pro šíření kvalitní kultury. Výdaje státu na kulturu mají od 60. a 70. let do dneška stále rostoucí tendenci (vzrostly z 8 miliard švédských korun v roce 1973 na 16 miliard v roce 2000).

V posledních dekádách 20. století se nejpodstatnější změny v kulturní politice týkaly na jedné straně revolučních změn v mediálních technologiích a na druhé straně vzrůstem kulturní a etnické diversity díky imigraci. Dávno potřebné odloučení mezi státem a církví v roce 2002 znamenalo konec sebezpojetí Švédska jako monokulturního národa.

Stát a kultura

Kultura je považována za obecné blaho, protože spojuje společnost, je ústřední podmínkou pro demokracii. Podobně jako v dalších severských státech klade ve Švédsku sociální model kulturní politiky důraz na všelidovou účast na kultuře.

Parlament (Riksdagen) rozhoduje o rozpočtu většiny hlavních národních institucí a orgánů v oblasti kulturního dědictví jako je Opera, Muzeum moderního umění a Fond autorů. Hlavní odpovědnost ústřední vlády spočívá v koordinaci a dlouhodobém plánování kulturní politiky skrze příslušná ministerstva a státní úřady a prezentaci roční zprávy (včetně vyúčtování činnosti) parlamentu.

Ministerstvo kultury: v roce 2005 se spojilo Ministerstvo kultury a školství a vzniklo nové Ministerstvo školství, výzkumu a kultury. V roce 2007 se opět rozdělilo. Kultura, média, design, náboženské organizace a sport jsou hlavní oblasti odpovědnosti nového Ministerstva kultury.

V gesci Ministerstva kultury je celkem více než 40 veřejných kulturních agentur, institucí a nadací .

Švédská umělecká rada je vládní úřad, jehož hlavním úkolem je prosazovat národní kulturní politiku stanovenou parlamentem. Rada je zodpovědná za:

- rozdělení státních peněz na kulturu do oblasti divadla, tance, hudby, literatury, knihoven, výtvarného umění, muzeí a výstav
- přípravu základních dat pro švédskou vládu nutných ke kulturně politickým rozhodnutím, zhodnocení státních výdajů na kulturu
- zajištění informací o kultuře a kulturní politice.

Rada spravuje Cenu Astrid Lindgrenové (literární cenu), spravuje též kontaktní kancelář EU pro kulturu, kulturní kontaktní kancelář - cílem těchto kanceláří je především partnerství a spolupráce na evropské úrovni.

Rada národního dědictví - zabývá se kulturním dědictvím a historickým prostředím. Je hlavní institucí odpovědnou za ochranu památek a kulturního dědictví. Její činnost je určena památkovým zákonem, zákonem o výstavbě a plánování, zákonem o ochraně prostředí. Přerozděluje státní prostředky regionálním agenturám kulturního dědictví a vystupuje jako hlavní expertní místo pro památky.

Národní archivy – dohlíží na veškeré veřejné záznamy správních orgánů ústřední vlády.

Švédský filmový institut – je odpovědný za propagaci, podporu a rozvoj švédského filmu. Jeho činnost je vymezena Filmovou dohodou, což je dohoda mezi státem a filmovým a mediálním průmyslem. Tyto dohody regulují podporu švédské filmové produkce a distribuce a promítání filmů v zemi. K finančním odvodům ze svých zisků jsou zavázány televizní společnosti a vlastníci švédských kin, kteří platí odvody 10% z čistého pokladního zisku. Ostatní aktivity Filmového institutu jako filmové archivy jsou celé financovány státem.

Krajské výbory (landsting), kterých je 18, a 2 oblastní svazy, jsou odpovědné hlavně za zdravotnictví, ale poskytují podporu regionálním divadlům, orchestrům, muzeím a knihovnám. Dodatkové zdroje mohou zahrnovat granty od obcí a centrální vlády.

Obce (Kommuner), kterých je 290, jsou zodpovědné za veřejné knihovny a kulturní aktivity jako hudební školy, divadla, umělecké galerie a muzea a místní pobočky vzdělávacích ústavů pro dospělé.

Kromě krajských výborů a obcí sem ještě patří Krajské administrativní rady - místní kanceláře centrální vlády, je jich celkem 21 a mohou přesahovat oblasti krajů Tyto administrativní rady mají speciální odpovědnost za přírodní prostředí a kulturní dědictví.

Krajské výbory, rady a obce jsou spojeny ve Švédskou asociaci místních správ a regionů. Ta se snaží podporovat a posilovat místní samosprávu. Její aktivity jsou financovány poplatky členů.

Řízení národních kulturních institucí (jako je Královská opera, Divadlo a centrální muzea) je založeno na principu prodloužené ruky. Ten spočívá v tom, že vláda ustanovuje správní radu a ředitele, podporuje instituci finančně a formuluje hlavní cíle činnosti, které se vztahují k cílům kulturní politiky státu. Nicméně vláda nekontroluje obsah jejich činnosti, jako je výběr repertoáru a umělecké interpretace. Ústavním zákonem mají zaručenou rozsáhlou autonomii na ministerstvu. Je zde navíc tradice respektu k umělecké svobodě a obsahu kulturních děl. Záruka proti politické intervenci ve státem vlastněných institucích je velmi silná.

Regionální a místní instituce jsou autonomní, ale v otázkách financování jsou závislé na své místní samosprávě.

Kulturní politika

V posledních 50ti letech se model kulturní politiky stává více decentralizovaný - zvýšila se míra kulturní samosprávy v regionech, minoritní skupiny, subkultury a místní komunity posílily svůj vliv. Taková decentralizace je nicméně závislá na distribuci finančních zdrojů od centrální vlády – proto je veden dialog a dochází ke společnému dlouhodobému plánování v kultuře mezi ústředními orgány a regionálními partnery.

Znakem kulturní politiky Švédska je velká míra konsensu v záležitostech kultury a malá míra konfliktu napříč politickým spektrem.

Kulturní politika se zabývá oblastmi umění, médií, lidovou kulturní tvořivostí, kulturním dědictvím. Důležitý je aspekt kvality kultury na rozdíl od mnohých aspektů komerční masové kultury, která je ponechána stranou z politické oblasti.

Základní cíle kulturní politiky byly určeny parlamentem v roce 1974. V polovině 90 let (1996), byly tyto principy aktualizovány a jsou následující:

- chránit svobodu projevu,
- zajistit, aby každému bylo umožněno účastnit se kulturního života a zapojit se do tvůrčích aktivit,
- podporovat kulturní rozmanitost, uměleckou kvalitu, minimalizovat negativní vlivy komercialismu,
- umožnit kultuře vystupovat jako dynamická, podnětná a nezávislá síla ve společnosti,
- chránit a využívat kulturní dědictví,
- podporovat kulturní vzdělávání,
- podporovat mezinárodní kulturní výměnu a styky mezi různými kulturami ve Švédsku.

V roce 2007 se očekávala s příchodem nové nesocialistické vlády nějaká změna v záběru kulturní politiky, ale nestalo se tak. Pouze se objevilo volání o aktivnější finanční podporu a spolupráci ze strany soukromých společností. Nejsilnější strukturální debatou je rozdělení moci mezi stát a samosprávu (na to byla zřízena speciální komise ("Ansvarskommittén") - to by mohlo znamenat změny i pro kulturu - samosprávu regionů pro oblast kultury.

Další debaty probíhají o následujících tématech: multikulturalismus, rovné příležitosti pro muže a ženy, opatření pro minority, globalizace, kulturní průmysl, nové technologie, kultura jako součást regionálního růstu.

Ostřejší debaty jsou vedené o svobodě uměleckého vyjádření v souvislosti s karikaturami proroka Mohameda, otázka autorských práv na internetu, otázka znovuzavedení národního literárního kánonu na školách, budoucnost úřadu filmového cenzora ("Statens Biografbyrå") a otázka volného vstupu do 19 státních muzeí (zavedeného v roce 2005 a opuštěného v roce 2007)

Současná vláda nemá příliš jasně určené konkrétní priority. Obecně se razí trend liberalizace. Některé prioritní zájmy jsou však přece jenom patrné:

- podpora umělecké tvořivosti ve školním vzdělávání,
- podpora kulturní diverzity, mezikulturního dialogu a mezinárodní spolupráce,
- umožnit umělcům, aby si vydělali na živobytí svým profesním příjmem,
- zjednodušit státní administrativní struktury v kultuře,
- koordinovat státní muzejní politiku,
- usnadnit a zvýšit podíl financování soukromým sektorem,
- zesílit pozici Švédského jazyka.

Financování kultury

Centrální vláda zajišťuje 47% celkových veřejných výdajů na kulturu včetně oblasti vyššího vzdělávání dospělých, krajské výbory 10% a obce zbývajících 43%. Celkový výdaj na kulturu v roce 2005 byl 18.6 miliard švédských korun. Centrální vláda poskytla 8.9 miliard, kraje 1.8 miliard a obce 7.8 miliard.

Předpokládaný výdaj centrální vlády na rok 2008 je 10.1 miliard, což je asi 1.3% celkového rozpočtu. Celková domácí a veřejná spotřeba kulturních služeb tvoří asi 2.5 což je asi 2.5% HDP.

V současné době je velmi diskutovaná otázka firemního sponzorství (i v médiích i na politických fórech). Speciálně utvořené fórum pro tuto debatu se jmenuje „Kultura a byznys“.

Zatím neexistují žádné zákonné pobídky jako slevy na daních, které by podporovaly sponzoring kultury jako třeba v případě sportu. V roce 2001 byla po intenzivní kritice parlamentem snížena DPH na knihy z 25 na 6%. Nyní se uvažuje o zavedení plošné DPH na 21.7 % na zboží a služby včetně kulturního.

Financování je zajišťováno prostřednictvím fondů. Švédská umělecká rada je vládní agentura, která spravuje národní financování autonomních regionálních a místních institucí (jejich právní statut může být od s.r.o, nadace, nebo veřejná instituce). Tyto instituce jsou obvykle spolufinancovány státem, regionálními a místními správními orgány a jejich vlastní příjmem. To samé se vztahuje k penězům, které jsou rozdělovány národní radou pro kulturní dědictví a Národním uměleckým fondem a Uměleckou grantovou komisí.

Jiné doplňkové vládní zdroje financování jsou například Národní rada plánování, Švédský zaměstnanecký servis, Národní rada pro mládež, Státní fond dědictví a kultury budoucnosti.

Speciálním zdrojem financování je Nadace pro kulturu budoucnosti. Tato nadace byla založena vládou v roce 1994. Ředitel a rada byly zvoleny vládou, bylo do ní vloženo 529 miliónů. Cílem této nadace je podpora dlouhodobých inovativních kulturních projektů. Je důležitá hlavně pro regionální rozvoj. V současné době jsou již skoro všechny zdroje utraceny.

Dalším rysem shodným s ostatními severskými státy je speciální forma regulací autorských práv. Zahrnují v sobě poplatky za výpůjční práva pro švédské autory, jejichž knihy jsou k vypůjčení ve veřejných knihovnách.

Aby se našly potřebné zdroje pro kulturu a regulovaly výdaje, existuje celá síť vztahů mezi státem, trhem, občanskou společností, soukromým patronátem a profesionálními kulturními asociacemi. Politický přístup ke kulturní politice je nakloněn ke spolupráci mezi státem, občanskou společností a kulturními profesemi zatímco více podezíravý je k regulacím trhu nebo soukromému sponzorství.

S výjimkou několika soukromých divadel a soukromých sbírek, všechny hlavní kulturní instituce jsou financovány státem.

Pouze několik muzeí má statut nadací (aby mohly přijímat dary), ale i tak zde není velký rozdíl ve vztahu k vládě. Nejvíce národních kulturních institucí je z historických důvodů v hlavním městě. Dvě národní scény - Královská opera a Dramatické divadlo jsou organizovány jako s.r.o., kde má stát roli výhradního vlastníka. Jako vlastník stát určuje správní radu a výkonného ředitele. Tyto společnosti dostávají 70-80% ročního rozpočtu ze státních peněz.

Místní a obecní instituce: regionální kulturní instituce jsou nejčastěji nadace nebo s.r.o, vlastníky jsou krajské nebo městské úřady. Existují také instituce, které jsou zahrnuty přímo do městské správy. Nehledě na jejich organizační strukturu, finančně jsou spravovány městskými nebo krajskými úřady. Na regionální úrovni je dalším podstatným finančním zdrojem evropské strukturální fondy.

Role soukromého sponzorství je brána spíše jako doplněk k veřejnému financování. V případě velkých státem podporovaných institucí však hraje sponzoring stále zanedbatelnou roli. V médiích se stále debatují všechna pro a proti, ale parlament ani vláda dosud nepřijali nějaký názor na sponzoring jako plnohodnotný zdroj financování – existuje zde obava, aby tento způsob podpory nezasahoval do autonomie institucí a obsahu jejich činnosti.

Stále se rozšiřuje míra vládní podpory pro umělce. V roce 2004 státní podpora a granty pro výtvarné umělce, herce a spisovatele dosáhla 316 miliónů SEK (asi 28 miliónů euro a 21 mil. euro pro filmaře).

„Národní umělecká rada“ založená v roce 1937 je pověřena nákupem současného umění a jeho vystavováním v prostorách státních úřadů a institucí po celé zemi jako jsou radnice, univerzity, soudy. V roce 2004 byla zakoupena díla za cca 37 mil euro.

Švédská umělecká rada je zodpovědná za distribuci národních grantů nezávislému divadlu, hudbě a tanečním společnostem a skupinám, galeriím, zajištění financování výstav neziskovým organizacím.

Prostřednictvím Švédského fondu autorů a Umělecké grantové komise podporuje vláda individuální autory pomocí různých grantů. Autorský fond podporuje tvůrce, knižní ilustrátory a novináře v kultuře. Fond rozdává státní kompenzace za výpůjčky z veřejných knihoven. Část této kompenzace jsou poukazována přímo autorům v přímé souvislosti k počtu veřejných výpůjček, druhá část jde do fondu, ze kterého jsou vydávány granty spisovatelům.

Umělecká grantová komise rozdává cestovní granty, projektové granty nebo stipendia na jeden rok nebo víc autorům kteří nespádají pod Autorský fond. Spravuje též program pro výtvarné umělce (IASPIS), který je určen pro umělce ze Švédska i ciziny.

Švédský institut (Svenska institutet) má granty pro mezinárodní výměnu v umění, vědě a médiích. Existuje též systém státních garancí příjmů, v rámci kterého má 160 umělců zaručen minimální roční příjem 180 000 SEK v roce 1999.

Švédská umělecká rada poskytuje granty skupinám, společným projektům a neziskovým organizacím. Poskytuje granty celkem 11 uměleckým centřům v různých oblastech umění.

Organizace Skådebanan nabízí skrze dobrovolníky na pracovištích informace a vstupenky na divadlo a hudbu. Organizace Konstfrämjandet, která se zabývá hlavně výtvarným uměním, podporuje nákup profesionálního výtvarného umění za zlevněné ceny.

Federace švédských uměleckých klubů má významný podíl na kulturním životě Švédska – klub utratí kolem 120 miliónů SEK za nákupy umění a řemesel. Pořádají též výstavy a vzdělávací aktivity. Kolem 2500 uměleckých klubů je spojeno s federací s celkem 700 000 členy.

Vydavatelský dům En bok för alla ("Knihy pro všechny") vydává kvalitní knihy za velice příznivé ceny které jsou dotované státem, to má přispět k podpoře čtení.

Důležitým způsobem jak podporovat účast na kultuře je program „Kultura v pracovním životě“ která má stimulovat kulturní aktivity na pracovištích skrze pracovní unie - kultura je pojmána jako prostředek na zachování dobrého zdraví.

Amatérské umění: Kolem 90 % obyvatelstva náleží k nějaké dobrovolnické asociaci. 20% z nich jsou kulturní asociace, které operují na poli vzdělávání pro dospělé, amatérského umění, aktivit péče o děti a mládež atd.

Tyto kulturní asociace jsou velmi důležitým faktorem decentralizované politiky a jsou hluboce spjaty s místními komunitami. Znají metody a mají kontakty jak obsáhnout ty části populace, které se obvykle nezúčastní kulturních aktivit. Prioritou jsou děti a mladí lidé.

Kontakty

Ministerstvo kultury

<http://www.regeringen.se>

Švédská umělecká rada / Statens kulturråd

<http://www.kulturradet.se>

Národní rada kulturního dědictví/ Riksantikvarieämbetet

<http://www.raa.se>

Švédský institut / Svenska institutet

<http://www.si.se>

Národní umělecká rada/ Konstrådet

<http://www.statenskonstrad.se/>

Švédský filmový institut / Filminstitutet

<http://www.sfi.se>

Švédská kultura / Kulturnät Sverige

<http://www.kultur.nu>